

УДК 343.123.12 (44).

МІЖЕТНІЧНІ СУПЕРЕЧНОСТІ – ЧИННИК МІЖНАЦІОНАЛЬНИХ КОНФЛІКТІВ

Халілев Р. А.

Національний університет державної податкової служби України

Розглядаються питання міжетнічних суперечностей як один з чинників міжетнічних конфліктів.

Ключові слова: міжнаціональні відносини, злочинність на міжнаціональному ґрунті, матеріальний збиток, мігранти, біженці, соціально незахищені групи, політичне позбавлення.

Загострення міжнаціональних відносин у ряді країн СНД тривалі і тяжкі наслідки міжнаціональних і інших озброєних конфліктів, активізація сепаратистських устремлінь з опорою на націоналістичні, релігійні, і часто агресивні настрої відносно осіб некорінної національності у ряді суб'єктів країн СНД, роблять надзвичайно актуальною проблему боротьби із злочинністю в умовах міжнаціональних і озброєних конфліктів.

Злочинність на міжнаціональному ґрунті останнім часом набуває масового характеру і завдає шкоди життю і здоров'ю громадян, їх власності, правам і свободам, міжнаціональним відносинам, основам конституційного ладу, громадського порядку і безпеки, діяльності державних органів і об'єктів життєзабезпечення і ін.

Ще Евріпід в 431 р. до н.е. сказав: «муки немає, важче, ніж батьківщина позбутися». В наші дні ця проблема залишається актуальною. Поки існують війни, переслідування, дискримінація і нетерпимість, існують і біженці. Вимушені покидати рідні місця з побоювання за своє життя і свободу біженці часто кидають все, будинок, майно, сім'ю і батьківщину – ради неясного майбутнього в чужій країні.

Їх тяжке положення – одна з найбільших трагедій нашого часу, а їх доля пов'язана з проблемами політичних прав і прав людини, що повинне турбувати кожную розсудливу людину. Згідно Уставу УВКБ (надання допомоги біженцям у всьому світі – завдання Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, яке було створено Генеральною Асамблеєю ООН і приступило до роботи в 1951 р.) біженцями вважаються особи, які покинули свою країну через цілком обґрунтовані побоювання стати жертвами переслідування за ознакою раси, віросповідання, громадянства, політичних переконань або приналежності до певної соціальної групи і які не можуть або не бажають повернутися в неї.

Прямі матеріальні втрати в зонах міжнаціональних і інших озброєних конфліктів в пост СРСР складало близько 15 млрд. дол.

Найбільш значний збиток в колишніх союзних республіках зафіксований в Грузії, Азербайджані, Таджикистані і Росії (Чечня).

В результаті озброєних конфліктів на міжнаціональному ґрунті на території колишнього СРСР виникли значні потоки вимушених мігрантів – біженців, вимушених переселенців і переміщених осіб. За деякими даними, чисельність вимушених мігрантів із зон озброєних конфліктів складає близько 2,2 млн. чоловік. Переважна їх частина сконцентрована в державах Закавказзі: у Азербайджані – близько 920 тис. чоловік, у Вірменії – 380 тис., в Грузії більш – 300 тис.

Всього за 1988 – 1996 рр., за офіційними даними, вимушено покинули місця постійного мешкання в зонах озброєних конфліктів близько 3,1 млн. чоловік. А реально їх чисельність була більше 4 млн. чоловік. Частина з них вже повернулася в свої будинки: до Таджикистану повернулося близько 700 тис. чоловік, цей процес продовжується в основному з Афганістану, до Молдавії – близько 105 тис., в Нагірний Карабах – близько 50 тис., в Грузії, включаючи Абхазію і Південну Осетію, процес повернення біженців відбувається вельми поволі, як і в зоні осетино-інгушського конфлікту і в Чечні. Питання про повернення турок-месхетинцев в місця свого мешкання далеко від остаточного рішення. Вигнаних з узбекистану турок-месхетинцев прийняла Росія, але вони продовжують наполягати на наданні їм їх відвічних земель в Месхеті (Грузія). У цьому праві їм було відмовлено. З 1991 р. почалася їх часткова еміграція до Туреччини.

Масові переміщення людей, що бігли від тягот війни і етнічних чищень, кардинально змінили етнічний склад ряду територій колишніх радянських республік. В результаті втечі близько 200 тис. азербайджанців з Вірменії до Азербайджану чисельність азербайджанської общини Вірменії скоротилася до 8 тис. чоловік. Аналогічна ситуація спостерігається і в Азербайджані, який покинули близько 300 тис. вірмен. Переважна частина грузинського населення, що прожило в Абхазії, унаслідок етнічних чищень, що практикувалися абхазькими властями, бігли у внутрішні райони Грузії; декілька десятків тисяч грузин прибули з Південної Осетії.

Вимушені мігранти формують достатньо складну соціально – психологічну обстановку, а в районах їх масової притоки. У певних умовах біженці можуть зіграти виключно дестабілізуючу роль в державах, що надали їм притулок, інспіруючи спалахи соціальних вибухів.

Вимушені міграції породжують безліч проблем. Для держав, які покидають біженці (часто найбільш кваліфіковані кадри, що грають ключову роль в промисловості, науці, медицині, освіті і інших сферах зайнятості), все більш значущою стає проблема деградації цілих галузей.

З ще більшими проблемами стикаються держави-притулки, для яких вимушені мігранти – це величезні, невідповідні з можливостями країни, витрати на їх прийом і облаштування, серйозні внутрішньополітичні проблеми.

Не можна недооцінювати всю тяжкість економічного тягаря, який несуть приймаючі країни по облаштуванню біженців, вимушених переселенців і переміщених осіб. Особливо це помітно в державах Закавказзі, де вимушені мігранти складають 5-12 % населення. Ситуацію загострює і те, що економічна ситуація в цих республіках дозволяє вирішити такі ключові проблеми, як трудова зайнятість, забезпечення житлом, соціальне забезпечення вимушених переселенців.

Наприклад, в Азербайджані понад 210 тис. чоловік туляться в наметах, збірних будиночках, залізничних вагонах і землянках.

Разом з тим погіршується епідеміологічна обстановка в місцях масової концентрації мігрантів – через відсутність належних умов життя, невідповідності сфери медичного обслуговування.

У особливо складних умовах знаходяться соціально незахищені групи: старезні, інваліди, діти.

Загострення житлової проблеми, ситуації на ринку праці, погіршення епідеміологічної обстановки в місцях масової концентрації вимушених біженців нагнітають напруженість між ними і місцевим населенням. У таких випадках легко виникають тертя і конфлікти, особливо при значній етнокультурній дистанції.

Феномен суспільної свідомості нині такий, що багато місцевих жителів бачать в біженцях і переселенцях винуватців свого соціально-економічного положення, що погіршується, конкурентів на ринках житла і праці, де самі зазнають чималі труднощі. У деяких місцях, де сконцентрована переважна більшість вимушених біженців, ціни на житлі зросли, школи працюють у три зміни, в лікарні – не потрапити і т.д. Негативне відношення до біженців і переселенців у місцевого населення значною мірою пов'язане також з тим, що мігранти практично не зайняті у сфері виробництва, часто поповнюють ряди злочинців.

У дуже складному положенні знаходяться особи, переміщені, а межах країни. Що сподіваються на швидке повернення в свої будинки, налаштовані на тимчасове пристосування до умов, що змінилися, а не на інтеграцію в нове середовище ці особи чинять сильний тиск владній структури, а останні не в змозі прискорити процес їх повернення на постійне місце проживання. Особливо для Грузії і Азербайджану проблема переміщених осіб – одне з першочергових завдань, без рішення якої важко уявити дієву політичну стабілізацію цих держав.

Складне положення складається і в Росії, де зареєстровано близько 420 тис. біженців і вимушених переселенців, прибулих з нових незалежних держав, охоплених етнологічними і регіональними конфліктами, а також близько 120 тис. внутрішніх переміщених осіб із зон Осетино-інгушського і Чеченського конфліктів (не рахуючи декілька сотів тисяч чоловік, що перемістилися в межах Чечні).

Питання міжнаціональних відносин і конфліктів в деяких республіках колишнього СРСР, стоять вельми гостро. Нерідко ці відносини виходять за рамки правового поля і набувають характеру озброєного протистояння, що вабить вельми тяжкі наслідки, тобто масові людські жертви, економічний збиток і т.д. Загострення міжнаціональних відносин, утворення все нових вогнищ напруженості і конфліктів, лавиноподібне зростання злочинності на міжнаціональному ґрунті поставили перед ОВС ряд принципово нових складних завдань, нетрадиційних для них напрямів діяльності, що помітно розширили круг, по попередженню загострення міжнаціональних відносин.

Разом з тим слід зазначити, що, на жаль, самі вичерпні заходи надзвичайного характеру можуть лише на деякий час присікти зіткнення і інші протиправні дії, але не здатні погасити вогонь міжнаціональних конфліктів. Відомо, що основну роль в рішенні міжнаціональних і міжетнічних конфліктів грають політичні рішення органів державної влади. Саме шляхом діалогу, компромісів і політичного рішення органів державної влади з урахуванням законних інтересів учасників конфлікту можуть і повинні бути дозволені міжнаціональні конфлікти.

Список використаної літератури:

1. Мукомель В. Н. Демографические последствия этнических и региональных конфликтов в СНГ. 1994 г., С.66.
2. Внутренние вооружённые конфликты. Материалы научной конференции стран СНГ. М. 1993 г.
3. Лунеев В. А. Преступность XX века. М. 1997 г., С.115.
4. Проблемы управления в сфере межнациональных отношений. Саратов. 1998 г., С.38.
5. Здравомыслов А. Г. Международные конфликты в постсоветском пространстве. М. 1997 г.
6. Арсентев В. А. Этнические конфликты: история и современность. М. 1996 г., С.45.

Халілев Р. А. Міжетнічні суперечності – чинник міжнаціональних конфліктів / Р.А. Халіев // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия: Юридические науки. – 2012. – Т. 25 (64). № 2. 2012. – С. 103-106.

Розглядаються питання міжетнічних суперечностей як один з чинників міжетнічних конфліктів.

Ключові слова: міжнаціональні відносини, злочинність на міжнаціональному ґрунті, матеріальний збиток, мігранти, біженці, соціально незахищені групи, політичне позбавлення.

Khalilev R. A. Mizhetnichni contradictions are a factor of international conflicts / R.A. Khaliev // Scientific Notes of Tavrida National V. I. Vernadsky University. – Series : Juridical sciences. – 2012. – Vol. 25 (64). № 2. 2012. – P. 103-106.

Examined question of mizhetnichni contradictions as one of factors of mizhetnichni conflicts.

Keywords: mizhetnichni relations, criminality on mizhetnichni soil, financial loss, mizhetnichni, refugees, socially unscreened groups, political deprivation.